

УДК 7.05:687.016]:502.1

DOI: 10.31866/2617-7951.8.1.2025.330515

UDC 7.05:687.016]:502.1

ПРОБЛЕМИ СТАЛОСТІ ЕКОСИСТЕМИ ІНДУСТРІЇ МОДИ: ТЕХНОГЕННО-ГУМАНІСТИЧНИЙ ПІДХІД

Ірина Гардабхадзе,
<https://orcid.org/0000-0002-8899-3267>
с.н.с.,
доцент,
Київський національний університет
культури і мистецтв,
Київ, Україна
irene.gard@knukim.edu.ua

SUSTAINABILITY ISSUES OF THE FASHION INDUSTRY ECOSYSTEM: A TECHNOGENIC-HUMANISTIC APPROACH

Iryna Hardabkhadze,
<https://orcid.org/0000-0002-8899-3267>
Senior Research Fellow,
Associate Professor,
Kyiv National University
of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine
irene.gard@knukim.edu.ua

Анотація

Стаття присвячена аналізу особливостей еволюції індустрії моди з урахуванням впливу Цілей Сталого Розвитку. **Мета дослідження** полягає у формуванні техногенно-гуманістичного підходу та аналізі з його позицій проблем трансформації індустрії моди у сталу екосистему. **Методи дослідження.** Індустрія моди розглядається як вертикальна гілка ієрархії індустріальних екосистем від глобального рівня до локальних підприємницьких екосистем. Сталий розвиток екосистем кожного рівня визначається внутрішніми процесами та вимогами з боку Програми ООН досягнення Цілей Сталого Розвитку. Для визначення проблем сталості екосистеми індустрії моди використаний модифікований екосистемний підхід. Стан розвитку та функціонування екосистеми індустрії моди визначається балансом шести аспектів сталості художньо-естетичної, економічної, екологічної, технологічної, соціальної та керуюче-адміністративної

Abstract

The article is devoted to the analysis of the features of fashion industry evolution, taking into account the influence of the Sustainable Development Goals. **The research goal** is to form a technogenic-humanistic approach and analyze from its position the problems of transforming the fashion industry into a sustainable ecosystem. **Research methods.** The fashion industry is considered as a vertical branch of the industrial ecosystems hierarchy from the global level to local entrepreneurial ecosystems. Sustainable development of ecosystems at each level is determined by internal processes and requirements from the UN Sustainable Development Goals Program. A modified ecosystem approach is used to identify sustainability problems of the fashion industry ecosystem. The state of the fashion industry ecosystem development and functioning is determined by the balance of six aspects of sustainability of art-aesthetic, economic, ecological, technological, social and manage-administrative

природи. Описання особливостей індустрії моди як об'єкта досліджень здійснено за результатами історіографічного аналізу її еволюції впродовж етапів індустріалізації. Розвиток та протиставлення альтернативних концепцій індустрії моди проаналізовано із застосуванням компаративного аналізу. **Наукова новизна** дослідження полягає у формуванні на базі модифікації екосистемного підходу техногенно-гуманістичного підходу та аналізі перспектив його використання для визначення та аналізу проблем трансформації індустрії моди. **Висновки.** Результати дослідження засвідчують амбівалентність індустрії моди як носія гомеостатичного потенціалу і водночас як джерела антигомеостатичного впливу на соціум та екологію. Продемонстрований потенціал техногенно-гуманістичного підходу для компаративного аналізу альтернативних концепцій індустрії моди. Показано, що перспективи траєкторії трансформації індустрії моди в екологічно-дружню екосистему полягають у побудові конвергентних моделей екосистеми на основі відповідальної моди.

nature. The description of the fashion industry features as an object of research is carried out based on the results of a historiographical analysis of its evolution throughout the stages of industrialization. The development and confrontation of the fashion industry alternative concepts are analyzed using comparative analysis. **The scientific novelty** of the study consists in the formation of a technogenic-humanistic approach based on the modification of the ecosystem approach and the analysis of the prospects for its use to identify and analyze the problems of fashion industry transformation. **Conclusions.** The results of the study indicate the ambivalence of the fashion industry as a carrier of homeostatic potential and, at the same time, as a source of anti-homeostatic impact on society and ecology. The potential of the technogenic-humanistic approach for a comparative analysis of the fashion industry alternative concepts is demonstrated. It is shown that the prospects for the trajectory of the fashion industry transforming into an environmentally friendly ecosystem lie in the construction of convergent ecosystem models based on responsible fashion.

Ключові слова:

трансформація сталості, екосистема індустрії моди, стала мода, швидка мода, техногенно-гуманістичний підхід.

Keywords:

transformation of sustainability, fashion industry ecosystem, sustainable fashion, fast fashion, technogenic-humanistic approach.

Вступ

Посилення глобальної суспільної нестабільності останніх років, спричиненої природними катаклізмами, ескалацією військових конфліктів, пандеміями та економічними кризами зробило досягнення сталого розвитку першочерговою проблемою сучасної цивілізації. Це актуалізувало пошук ефективних підходів до визначення й аналізу проблем сталого розвитку усіх галузей суспільства.

Одним з основних антропогенних дестабілізуючих факторів нашого часу є надмірне споживання товарів та ресурсів, яке підтримується високими обсягами і темпами виробництва та стимулюється динамічним цілодобовим доступом до мобільної комерції. Для досягнення балансу між здоров'ям навколишнього середовища та добробутом людства генеральною асамблеєю ООН сформульована Програма досягнення Цілей Сталого Розвитку (SDG) (United Nations, 2015). Виконання цієї

програми включає план дій до 2030 року, спрямований на досягнення сталого розвитку та процвітання людства, заснованого на безперервному прогресі із задоволенням наявних потреб без шкоди для майбутніх поколінь.

За оцінками експертів департаменту ООН з економічних та соціальних питань, опублікованих у Глобальній Доповіді Сталого Розвитку (United Nations, 2019), наразі жодній країні не вдалося досягти рівня безпечного споживання ресурсів. Необхідність подолання відставання від плану сформувало проблему задоволення потреб суспільства у ресурсах без перевищення порога сталості їх використання (United Nations, 2019; United Nations, 2023). Це вимагатиме додаткових досліджень показників сталості з урахуванням специфіки сфери діяльності, конкретного напрямку та навіть конкретного проекту.

Раціональне використання ресурсів залежить від низки індустрій, серед яких лідируюче місце займає індустрія моди. Культуромісткість, соціальна, інноваційна та фешн-залежність індустрії моди вимагає комплексного мультидисциплінарного підходу до аналізу всіх аспектів її сталості. Найбільша активність спостерігається в дослідженнях впливу цифровізації на показники сталості індустрії моди, які здійснюються з позицій техногенного підходу. Проте сталість вимагає збалансованого стану економічних, екологічних та соціокультурних показників. Для усунення техногенно-соціокультурного зсуву потрібні зусилля у напрямі гуманізації цифровізації, що може бути досягнуто гармонійним синтезом техногенних та гуманістичних підходів до аналізу проблем сталості.

Ці висновки та пов'язані з ними питання підтверджують актуальність формування техногенно-гуманістичного підходу як носія практики гуманізації високих технологій та аналізу з його позицій проблем сталості індустрії моди.

Мета дослідження **2**

Мета дослідження полягає у формуванні техногенно-гуманістичного підходу та аналізі з його позицій проблем трансформації індустрії моди у сталу екосистему.

Для досягнення поставленої мети планується:

- охарактеризувати особливості індустрії моди як об'єкта досліджень з прив'язкою до SDG;
- проаналізувати сучасний стан та проблеми еволюції індустрії моди;
- визначити техногенно-гуманістичний підхід як модифікований варіант екосистемного підходу до аналізу, організації й управління техно-соціокультурними системами;
- охарактеризувати проблеми сталості екосистеми індустрії моди з позиції техногенно-гуманістичного підходу.

**Методологія
та аналіз
джерельної
бази**

3

Глобальний характер трансформаційних процесів економічного та соціокультурного життя вимагає концептуального осмислення глибокого взаємозв'язку між високими технологіями цифрового оточення та гуманітарними основами людської природи. Тому для визначення проблем сталості індустрії моди аналіз її еволюції проведений у рамках модифікованого екосистемного підходу в історичному, соціокультурному та технологічному дискурсах. Модифікований екосистемний підхід дозволив об'єднати фактори технологічної та гуманістичної природи, врахувати інтереси та гармонізувати взаємодію незалежних учасників ланцюжка створення фешн-продукції.

Аналіз проблем сталості індустрії моди спирається на матеріали резолюцій та звітів Департаменту ООН з економічних і соціальних питань. Визначення факторів впливу на екологічні, економічні та соціокультурні показники сталості реалізовано шляхом аналізу матеріалів наукометричних баз Scopus, ResearchGate, ScienceDirect.

**Результати
дослідження**

4

Особливості фешн-індустрії як мультидисциплінарного об'єкта дослідження. Для визначення проблем сталості індустрії моди реалізований аналіз її сучасного стану та тенденцій розвитку в історичному, соціокультурному та технологічному дискурсах.

На початку XXI ст. головним споживчим трендом ринку модного одягу стає прискорення споживання, що поряд із тиражуванням нових потреб створило сприятливу ситуацію для появи нової бізнес-формули швидкої моди. Джерелами зародження нового сегменту «fast-fashion» вважаються бренди Zara, H&M, Topshop, Mango, Benetton, Mexx. Успішність даного напрямку заснована на стратегії пропонування фешн-виробів на піку моди за доступною ціною (Гардабхадзе, 2012).

Швидка мода за короткий проміжок часу зі стадії зростання перетворюється на домінуючу стратегію фешн-ринку з великим комерційним потенціалом. Багато-трильйонний доларовий сектор індустрії моди, в якому задіяно близько трьохсот мільйонів людей, розвивається прискореними темпами, незважаючи на кризи (Adamkiewicz et al., 2022). Проте стрімкий розвиток індустрії, що супроводжувався надмірним споживанням та скороченням життєвого циклу фешн-виробів, призвів до негативних наслідків.

Здатність брендів швидкої моди виробляти одяг, що імітує тенденції люксових брендів лише за частину вартості дорожчих аналогів, призвела до збільшення обсягу продажів, скорочення життєвого циклу виробів та зростання впливу індустрії на екологію (Abdel-Jaber, 2021; Owusu-Wiredu, 2024).

Швидка мода домінує в онлайн-продажах. Онлайн-застосунки аугментованої реальності дозволяють потенційним покупцям спробувати моделі колекцій з будь-якої точки світу.

Онлайн-примірювальні революціонізують маркетинг фешн-індустрії. Ці унікальні характеристики онлайн-торгівлі сприяють розвитку швидкої та формують умови виникнення ультрашвидкої моди. Ультрашвидка мода також виникла в результаті перенесення бажаного ідеалу з подіумів брендів високої моди в онлайн-комерцію та соціальні фешн-мережі, які є переважним середовищем її існування.

Пов'язані зі швидкою та ультрашвидкою модою тенденції до одноразового використання одягу для мережевої самопрезентації скорочують життєвий цикл фешн-виробів. Це, власне, посилює негативний вплив ультрашвидкої моди на довкілля. Крім того, ультрашвидка мода стимулює прогрес дегуманізації дизайну – тепер фешн-товар із категорії «те, що купують» еволюціонує у категорію одноразових продуктів.

Пошук шляхів перетворення індустрії моди на більш екологічно безпечну та соціально відповідальну практику стикається з альтернативністю вибору траєкторії подальшої еволюції. Найбільшу увагу дослідників приділено переходу з лінійної моделі функціонування індустрії моди до циркулярної (Arribas-Ibar et al., 2022; Centobelli et al., 2022; Matušovičová, 2020; Mishra et al., 2020; Papamichael et al., 2022; Shirvanimoghaddam et al., 2020).

Але якщо індустрія швидкої моди має серйозні проблеми втрати сталості, чи справедлива думка, що парадигма повільної моди є єдиною протитрутою швидкій моді, або ж негативні наслідки «ультрашвидкого циклу» можуть бути компенсовані інноваційними перетвореннями бізнес-моделей з орієнтацією на бажання користувача?

У цьому випадку ряд дослідників ставить під сумнів саму ідею сприйняття швидкого та повільного у сучасній моді. Це означає, що усталена парадигма повільної моди як єдиної протитрути швидкій моді може бути оскаржена (Auerbach George et al., 2023).

Автор іншого дослідження пропонує зробити індустрію швидкої моди сталою та вигідною шляхом ефективного внутрішнього управління компанією та поширення етичних поглядів споживачів засобами нових медіа (Ren, 2023). Також триває пошук найбільш ефективних підходів через досвід провідних компаній у впровадженні сталих практик, включаючи стале управління ланцюжками постачання для забезпечення екологічної безпеки (Soni & Baldawa, 2023). Проте з результатів аналізу цих досліджень незрозуміло, як у розглянутих прикладах вдається позбутися надмірного споживання як опори бізнес-моделі швидкої моди і водночас зберегти обсяг досягнутого компаніями прибутку.

Наведені приклади вказують на пошук компаніями швидкої моди альтернативних шляхів компенсації негативного впливу діяльності без зміни парадигми. Результатом може стати відповідальна мода або мода нової культури (Bommanavar &

Malipatil, 2024) з комбінуванням позитивних рис обох альтернативних моделей на основі оптимізації балансу економічних, екологічних і соціальних факторів сталості.

Загальновизнаною для усіх підходів і концепцій євимога сталості, що стає стратегічним імперативом і асоціюється з цифровізацією як оперативно-тактичним фактором успішності підприємницької ініціативи фешн-індустрії.

Техногенно-гуманістичний підхід як модифікація екосистемного підходу. Екосистемний підхід інтерпретує індустрію моди ієрархією екосистем, у якій екосистеми верхнього рівня складаються з екосистем нижнього рівня. Така ієрархія створюється рівнями від глобальної світової індустріальної екосистеми до індустрії моди рівня держави, регіону та локальних підприємницьких екосистем.

Окрім визначення, активації та гармонійної взаємодії внутрішніх та зовнішніх факторів, екосистемний підхід також дозволяє організувати відбір з наявних факторів, (а також створення нових) імпакт-факторів техногенної та гуманістичної природи. Це надає нових властивостей екосистемному підходу. Включення в сукупність властивостей екосистемного підходу можливості організації гармонізованої взаємодії імпакт-факторів техногенної та гуманістичної природи дозволяє говорити про формування його модифікації – техногенно-гуманістичного підходу.

Техногенно-гуманістичний підхід до аналізу і управління сталістю екосистеми індустрії моди є модифікацією екосистемного підходу, створеною у результаті приєднання до його властивостей і можливостей визначення, активації та організації гармонійної взаємодії імпакт-факторів техногенної та гуманістичної природи.

Проблеми сталості екосистеми індустрії моди з позиції техногенно-гуманістичного підходу. Оскільки причина ризиків несталості розвитку полягає у дефіциті гомеостатичних факторів, концепція техногенно-гуманістичного підходу передбачає ці фактори стимулювати або створити штучним шляхом. Використовуючи гнучкість і масштабованість цифрового інструментарію, арсенал гуманітаристики та штучного інтелекту, техногенно-гуманістичний підхід до аналізу й управління техно-соціокультурною екосистемою здатний визначати, активувати та генерувати гомеостатичні імпакт-фактори різної природи.

На відміну від ухваленого положення, що сталість визначається чотирма показниками – економічним, екологічним, соціальним та культурним (Casciani et al., 2022; United Nations, 2023), для характеристики стану та управління екосистемою індустрії моди запропоновано сукупність шести аспектів сталості, яким відповідають шість груп однойменних імпакт-факторів. Це показники стану сталості екосистеми та імпакт-фактори художньо-естетичної, економічної, екологічної, технологічної, соці-

альної та адміністративної природи (Hardabkhadze et al., 2023; Hardabkhadze, 2023).

Сукупність імпакт-факторів кожної з шести груп спрямована на вирішення проблем сталості аспектів аналогічної природи. Тому для деталізації складу імпакт-факторів кожної групи техногенно-гуманістичний підхід вимагає визначення проблем кожного з аспектів екосистеми індустрії моди.

Основні проблеми економічних аспектів сталості екосистеми фешн-індустрії породжуються залежністю ефективності виробництва від технологічної бази, залежністю ефективності бізнесу від бізнес-моделі, інформатизації бізнес-процесів, актуальності сервісного пакета та можливостей його реалізації, ефективності маркетингу та торгівлі.

Проблеми екологічних аспектів сталості визначаються зменшенням використання ресурсів до порогу безпеки їхнього споживання, наявністю екологічних та здатних до регенерації текстильних матеріалів, прозорістю походження та надійним маркуванням фешн-виробів, подовженням їхнього життєвого циклу, дематеріалізацією окремих ланок ланцюжка створення вартості.

Проблеми соціокультурних аспектів сталості полягають у новій філософії раціонального споживання фешн-виробів, у формуванні культури раціоналізації складання гардеробу, у позитивному відношенні користувачів до методів організації другого життя фешн-виробів.

Художньо-естетичні проблеми сталості полягають у досягненні у фешн-виробах художньої виразності, свіжості сприйняття та відповідності тенденціям моди, у задоволенні у процесі дизайн-проектування естетичних запитів користувачів. Актуальним є злиття реального та віртуального у процесі створення образу індивіда засобами костюма та перенесення створення образу у віртуальний світ метавсесвіту із зворотним переходом у реальність шляхом матеріалізації дизайн-рішень.

Технологічні проблеми сталості полягають у пошуку інноваційних рішень, які необхідні для вирішення проблем економічних, екологічних, художньо-естетичних, соціокультурних та адміністративних аспектів. Техногенно-гуманістичний підхід використовує для підтримки спеціалізованих технологічних операцій гармонійне поєднання інструментів цифрових та гуманітарних технологій. Актуальними залишаються розробка засобів віртуального примірювання, методів точної посадки виробів на фігурі у реальному часі, створення розумного та цифрового одягу.

Адміністративні проблеми сталості екосистеми індустрії моди полягають в організації оркестрування діяльності партнерів, у адміністративно-правовому регулюванні діяльності, у підтримці сталого розвитку індустрії з боку урядових органів.

Проблеми та імпакт-фактори залежать від поточного стану еволюції екосистеми індустрії моди і постійно змінюються зі змінною зовнішніх умов, прогресом технологій та самої екосистеми.

**Наукова
новизна та
практична
значимість
дослідження**

5

У роботі вперше розглянута концепція сталості індустрії моди з позицій екосистемного підходу. Надано визначення та опис можливостей техногенно-гуманістичного підходу для аналізу проблем сталості у ході трансформації індустрії моди. Продемонстрований потенціал техногенно-гуманістичного підходу для компаративного аналізу альтернативних концепцій індустрії моди.

Охарактеризовані особливості індустрії моди як культурологічного об'єкта дослідження в умовах занурення трансформаційних процесів сучасної культури у багатовимірний простір техногенно-соціокультурної реальності. Розкрита амбівалентність індустрії моди як носія гомеостатичного потенціалу і водночас як джерела антигомеостатичного впливу на соціум та екологію.

Модель функціонування екосистеми індустрії моди охарактеризована аспектами економічної, екологічної, технологічної, художньо-естетичної, соціокультурної та адміністративної природи. Визначені та проаналізовані проблеми сталості для кожного з цих аспектів.

Висновки

6

Техногенно-гуманістичний підхід до аналізу і управління сталістю екосистеми індустрії моди охарактеризований як розширена модифікація екосистемного підходу для вирішення проблем сталості з гармонійним використанням цифрових і гуманітарних технологій. Модифікація екосистемного підходу створена приєднанням до його властивостей можливостей визначення, активації та організації гармонійної взаємодії імпакт-факторів техногенної та гуманістичної природи.

Результати аналізу публікацій свідчать, що загальновизнаним підходом до трансформації сталості індустрії моди вважається зміна лінійної моделі функціонування на циклічну. Але тенденції останніх років містять варіанти підходів до модернізації концепцій швидкої та ультрашвидкої моди, які спрямовані на зменшення їхнього негативного впливу на екологію. Одночасно ці підходи намагаються зберегти сильні риси концепції що полягають у гнучкості та оперативності дотримання тенденцій моди і швидкості реагування на запити й очікування споживачів.

На відміну від ухваленого положення, що сталість визначається чотирма показниками – економічним, екологічним, соціальним та культурним, для характеристики стану та управління екосистемою індустрії моди у роботі запропоновано сукупність шести аспектів сталості. Це показники стану сталості екосистеми та імпакт-фактори художньо-естетичної, економічної, екологічної, технологічної, соціальної та адміністративної природи.

Деталізація складу імпакт-факторів техногенно-гуманістичний отримана на основі визначення проблем сталості кожного з аспектів екосистеми індустрії моди.

Проблеми та імпакт-фактори сталості залежать від поточного стану еволюції екосистеми індустрії моди і постійно змінюються зі зміною зовнішніх умов, прогресом технологій та самої екосистеми.

Запропонований підхід може бути віднесений до концепцій як швидкої, так і повільної моди. Той факт, що концепція повільної моди на основі циклічної моделі демонструє переваги гнучкості знаходження балансу аспектів сталості, є причиною думки, що вона є єдиною протиотрутою негативного впливу швидкої моди. Однак поява альтернативних ініціатив компенсації негативних наслідків швидкої моди стимулює пошук шляхів конвергенції обох концепцій у рішення, які поєднують переваги обох концепцій.

Практична значимість результатів дослідження полягає у використанні техногенно-гуманістичного підходу для визначення та аналізу проблем сталості екосистем індустрії моди різного рівня ієрархії. Техногенно-гуманістичний підхід може бути ефективним для аналізу шляхів конвергенції альтернативних концепцій і бізнес-моделей індустрії моди.

Перспективи траєкторії трансформації індустрії моди в екологічно-дружню екосистему полягають у побудові конвергентних моделей екосистеми на основі відповідальної моди з реалізацією на цифрових мультисервісних програмно-керованих платформах.

Список бібліографічних посилань

- Гардабхадзе, І. А. (2012). *Дизайн-проекування. Сучасний одяг: науковий підхід до вирішення проблем дизайну*. Издательский дом Виниченко.
- Abdel-Jaber, H. (2021). The devil wears Zara: Why the Lanham act must be amended in the era of fast fashion. *Ohio State Business Law Journal*, 15(2), 234–264. https://moritzlaw.osu.edu/sites/default/files/2022-03/08.%20Abdel-Jaber_0.pdf
- Adamkiewicz, J., Kochanska, E., Adamkiewicz, I., & Łukasik, R. M. (2022). Greenwashing and sustainable fashion industry. *Current Opinion in Green and Sustainable Chemistry*, 38, Article 100710. <https://doi.org/10.1016/J.COGSC.2022.100710>
- Arribas-Ibar, M., Nylund, P. A., & Brem, A. (2022). Circular business models in the luxury fashion industry: Toward an ecosystemic dominant design? *Current Opinion in Green and Sustainable Chemistry*, 37, Article 100673. <https://doi.org/10.1016/j.cogsc.2022.100673>
- Auerbach George, H., Tregenza, L., Stenton M., Kapsali, V., Blackburn, R. S., & Houghton, J. A. (2023). Challenging perceptions of fast and slow in contemporary fashion: A review of the paper dresses trend in the United Kingdom and the United States during the 1960s. *International Journal of Sustainable Fashion & Textiles*, 2(1), 29–52. https://doi.org/10.1386/sft_00019_1
- Bommanavar, S. M., & Malipatil, Sh. (2024). New culture fashion: The convergence of slow fashion, sustainability and fast fashion. *Madhya Bharti – Humanities and Social Sciences*, 85(16), 133–142.

- Casciani, D., Chkanikova, O., & Pal, R. (2022). Exploring the nature of digital transformation in the fashion industry: Opportunities for supply chains, business models, and sustainability-oriented innovations. *Sustainability: Science, Practice and Policy*, 18(1), 773–795. <https://doi.org/10.1080/15487733.2022.2125640>
- Centobelli, P., Abbate, S., Nadeem, S. P., Garza-Reyes, J. A. (2022). Slowing the fast fashion industry: An all-round perspective. *Current Opinion in Green and Sustainable Chemistry*, 38, Article 100684. <https://doi.org/10.1016/j.cogsc.2022.100684>
- Hardabkhadze, I. (2023). Synthesis of digital and humanitarian technologies in the problems of managing the fashion industry transformation processes. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 3, 13(123), 19–33. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2023.281174>
- Hardabkhadze, I., Bereznenko, S., Kyselova, K., Bilotska, L., & Vodzinska, O. (2023). Fashion industry: Exploring the stages of digitalization, innovative potential and prospects of transformation into an environmentally sustainable ecosystem. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 1, 13(121), 86–101. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2023.273630>
- Matušovičová, M. (2020). Sustainable fashion as a part of the circular economy concept. *Studia Commercialia Bratislavensia*, 13(45), 215–223. <https://doi.org/10.2478/stcb-2020-0009>
- Mishra, S., Jain, S., & Malhotra, G. (2020). The anatomy of circular economy transition in the fashion industry. *Social Responsibility Journal*, 17(4), 524–542. <https://doi.org/10.1108/SRJ-06-2019-0216>
- Owusu-Wiredu, P. (2024). From a disposable to a sustainable fashion industry: A review of the shameful trade flows of used textiles and the need to address fast fashion. *Corporate Governance and Sustainability Review*, 8(1), 32–44. <https://doi.org/10.22495/cgsrv8i1p3>
- Papamichael, I., Chatziparaskeva, G., Navarro Pedreño, J., Voukkali, I., Almendro Candell, M. B., & Zorpas, A. A. (2022). Building a new mind set in tomorrow fashion development through circular strategy models in the framework of waste management. *Current Opinion in Green and Sustainable Chemistry*, 36, Article 100638. <https://doi.org/10.1016/J.COCS.2022.100638>
- Ren, X. (2023). Analysis on the development of fast fashion-based on the influence of new media. *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*, 8, 2537–2542. <http://dx.doi.org/10.54097/ehss.v8i.5027>
- Shirvanimoghaddam, K., Motamed, B., Ramakrishna, S., & Naebe, M. (2020). Death by waste: Fashion and textile circular economy case. *Science of the Total Environment*, 718, Article 137317. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.137317>
- Soni, S., & Baldawa, S. (2023). Analyzing sustainable practices in fashion supply chain. *International Research Journal of Business Studies*, 16(1), 11–25. <https://doi.org/10.21632/irjbs.16.1.11-25>
- United Nations. (2015, September 25). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*(ResolutionA/RES/70/1).UnitedNationsGeneralAssembly.<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/89/PDF/N1529189.pdf?OpenElement/>
- United Nations. (2019). *The future is now: Science for achieving sustainable development: Global Sustainable Development Report*. Department of Economic and Social Affairs. https://sdgs.un.org/sites/default/files/2020-07/24797GSDR_report_2019.pdf
- United Nations. (2023). *Times of crisis, times of change: Science for accelerating transformations to sustainable development: Global Sustainable Developmen Report*. Department of Economic and Social Affairs. https://sdgs.un.org/sites/default/files/2023-09/FINAL%20GSDR%202023-Digital%20-110923_1.pdf

References

- Abdel-Jaber, H. (2021). The devil wears Zara: Why the Lanham act must be amended in the era of fast fashion. *Ohio State Business Law Journal*, 15(2), 234–264. https://moritzlaw.osu.edu/sites/default/files/2022-03/08.%20Abdel-Jaber_0.pdf [in English].
- Adamkiewicz, J., Kochanska, E., Adamkiewicz, I., & Łukasik, R. M. (2022). Greenwashing and sustainable fashion industry. *Current Opinion in Green and Sustainable Chemistry*, 38, Article 100710. <https://doi.org/10.1016/J.COGSC.2022.100710> [in English].
- Arribas-Ibar, M., Nylund, P. A., & Brem, A. (2022). Circular business models in the luxury fashion industry: Toward an ecosystemic dominant design? *Current Opinion in Green and Sustainable Chemistry*, 37, Article 100673. <https://doi.org/10.1016/j.cogsc.2022.100673> [in English].
- Auerbach George, H., Tregenza, L., Stenton M., Kapsali, V., Blackburn, R. S., & Houghton, J. A. (2023). Challenging perceptions of fast and slow in contemporary fashion: A review of the paper dresses trend in the United Kingdom and the United States during the 1960s. *International Journal of Sustainable Fashion & Textiles*, 2(1), 29–52. https://doi.org/10.1386/sft_00019_1 [in English].
- Bommanavar, S. M., & Malipatil, Sh. (2024). New culture fashion: The convergence of slow fashion, sustainability and fast fashion. *Madhya Bharti – Humanities and Social Sciences*, 85(16), 133–142 [in English].
- Casciani, D., Chkanikova, O., & Pal, R. (2022). Exploring the nature of digital transformation in the fashion industry: Opportunities for supply chains, business models, and sustainability-oriented innovations. *Sustainability: Science, Practice and Policy*, 18(1), 773–795. <https://doi.org/10.1080/15487733.2022.2125640> [in English].
- Centobelli, P., Abbate, S., Nadeem, S. P., & Garza-Reyes, J. A. (2022). Slowing the fast fashion industry: An all-round perspective. *Current Opinion in Green and Sustainable Chemistry*, 38, Article 100684. <https://doi.org/10.1016/j.cogsc.2022.100684> [in English].
- Hardabkhadze, I. (2023). Synthesis of digital and humanitarian technologies in the problems of managing the fashion industry transformation processes. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 3, 13(123), 19–33. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2023.281174> [in English].
- Hardabkhadze, I. A. (2012). *Dyzain-proektuvannia. Suchasnyi odiah: naukovyi pidkhid do vyrishennia problem dyzainu* [Design-projection. Modern clothing: A scientific approach to solving design problems]. Izdatel'skii dom Vinichenko [in Ukrainian].
- Hardabkhadze, I., Bereznenko, S., Kyselova, K., Bilotska, L., & Vodzinska, O. (2023). Fashion industry: Exploring the stages of digitalization, innovative potential and prospects of transformation into an environmentally sustainable ecosystem. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 1, 13(121), 86–101. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2023.273630> [in English].
- Matušovičová, M. (2020). Sustainable fashion as a part of the circular economy concept. *Studia Commercialia Bratislavensia*, 13(45), 215–223. <https://doi.org/10.2478/stcb-2020-0009> [in English].
- Mishra, S., Jain, S., & Malhotra, G. (2020). The anatomy of circular economy transition in the fashion industry. *Social Responsibility Journal*, 17(4), 524–542. <https://doi.org/10.1108/SRJ-06-2019-0216> [in English].
- Owusu-Wiredu, P. (2024). From a disposable to a sustainable fashion industry: A review of the shameful trade flows of used textiles and the need to address fast fashion. *Corporate Governance and Sustainability Review*, 8(1), 32–44. <https://doi.org/10.22495/cgsrv8i1p3> [in English].
- Papamichael, I., Chatziparaskeva, G., Navarro Pedreño, J., Voukkali, I., Almendro Candel, M. B., & Zorpas, A. A. (2022). Building a new mind set in tomorrow fashion development through circular strategy models in the framework of waste management. *Current Opinion in Green and*

- Sustainable Chemistry*, 36, Article 100638. <https://doi.org/10.1016/J.COGLSC.2022.100638> [in English].
- Ren, X. (2023). Analysis on the development of fast fashion-based on the influence of new media. *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*, 8, 2537–2542. <http://dx.doi.org/10.54097/ehss.v8i.5027> [in English].
- Shirvanimoghaddam, K., Motamed, B., Ramakrishna, S., & Naebe, M. (2020). Death by waste: Fashion and textile circular economy case. *Science of the Total Environment*, 718, Article 137317. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.137317> [in English].
- Soni, S., & Baldawa, S. (2023). Analyzing sustainable practices in fashion supply chain. *International Research Journal of Business Studies*, 16(1), 11–25. <https://doi.org/10.21632/irjbs.16.1.11-25> [in English].
- United Nations. (2015, September 25). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development* (Resolution A/RES/70/1). United Nations General Assembly. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/89/PDF/N1529189.pdf?OpenElement/> [in English].
- United Nations. (2019). *The future is now: Science for achieving sustainable development: Global Sustainable Development Report*. Department of Economic and Social Affairs. https://sdgs.un.org/sites/default/files/2020-07/24797GSDR_report_2019.pdf [in English].
- United Nations. (2023). *Times of crisis, times of change: Science for accelerating transformations to sustainable development: Global Sustainable Development Report*. Department of Economic and Social Affairs. https://sdgs.un.org/sites/default/files/2023-09/FINAL%20GSDR%202023-Digital%20-110923_1.pdf [in English].

Надійшла: 02.01.2025; Прийнята: 04.04.2025
Стаття вперше була опублікована онлайн 23.05.2025

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.